

Reis door het middeleeuwse Spanje

Opgedragen aan Greet, al vijftig jaar mijn partner op de
middeleeuwse markten, op het podium en in het dagelijkse leven.

**Reis door het
middeleeuwse Spanje**

Hugo Kenaerts

Reis door het middeleeuwse Spanje

1996... de rage van middeleeuwse markten bereikte Spanje. Iedere stad, ieder dorp en soms een wijk herschiepen hun uitzicht naar lang vervlogen tijden, tijden dat prinses in kikkers werd omgetoverd, wachtend op de kus van een prinses, tijden dat alchemisten en toverkollen vreemde dranken brouwden, tijden dat koene ridders tijdens steekspelen de hand van een koningsdochter trachtten te veroveren, tijden dat een gebochelde hofnar de edelen vermaakte, tijden dat...

Tijden die enkele dagen lang herbeleefd werden. Het centrum van stad of dorp werd herschapen in een middeleeuws dorp met vlaggen en andere decoratie waarvan men veronderstelde dat die in de Middeleeuwen werd gebruikt om de straten op te smukken. En dan kwamen ze.

De kraampjes met een middeleeuws karakter, waarin een middeleeuws geklede dame of heer zijn of haar niet middeleeuwse producten aan de man of de vrouw trachtte kwijt te raken. Ambachtslieden die de reis in de tijd realiteit trachtten te geven.

Maar er kwam meer. Middeleeuwse animatie! Muzikanten die zogezegd middeleeuwse muziek brachten op zogezegd middeleeuwse instrumenten in zogezegd middeleeuwse kledij. Maar ook ridders maakten hun opwachting, al dan niet bereid om te strijden voor de hand van de jonkvrouw. En narren. En soldeniers. En andere personages die de bezoekers mee in de sfeer van die donkere tijden moesten leiden.

Mijn vrouw en ik hebben meer dan twintig jaar lang die personages uitgebeeld. Een hele kamer vol hadden we. Allerlei pakken met hun hoofddeksels en pruiken. En de accessoires. Wapens en andere zaken waar je mee kon rondlopen. In totaal beeldden we meer dan vijfentwintig personages uit. Niet op één markt natuurlijk. We wisselden af.

Het was een tijd van zwaar werk, want de hele dag op de been, met slechts enkele uren rust na het middageten, maar tot 's avonds laat en allerlei merkwaardige figuren uitbeeldend tussen de massa lopen en proberen grappig te zijn. Of juist zo realistisch mogelijk.

Maar het had ook zijn leuke kanten.

Niet alleen financieel, maar we maakten er vele vrienden, want we werkten voor de organisatie Amata en die hadden meestal wel dezelfde mensen die overal mee naar toe gingen. En we hebben plezier gemaakt. Lol gehad. Veel gelachen, vooral de eerste dag, want op het einde van die tweede of soms derde dag ben je bekap.

Maar een deel van ons loon hebben we altijd besteed aan enkele overnachtingen om ter plaatse of in de buurt aan toerisme te doen. Natuurlijk ging onze aandacht vaak in de eerste plaats naar de middeleeuwse overblijfselen, maar ook de rest kwam wel aan de beurt.

We kijken met veel plezier terug op die tijd. Dankzij de Middeleeuwen hebben we grote stukken van Spanje kunnen ontdekken. Je staat verstelt als je ziet hoeveel middeleeuwse gebouwen overeind staan.

De graaf en gravin van Vlaanderen

De Middeleeuwen

De Middeleeuwen vormen in de geschiedenis van Europa de periode tussen de oudheid en de vroegmoderne tijd.

Traditioneel situeert men dit door Italiaanse humanisten geïntroduceerde tijdvak tussen de val van het West-Romeinse Rijk in de vijfde eeuw en de Renaissance die in de veertiende eeuw in Italië begon. De middeleeuwse periode wordt zelf weer onderverdeeld in de vroege, hoge en late middeleeuwen.

De middeleeuwse maatschappij en beschaving zijn ontstaan uit drie duidelijk te onderscheiden bronnen: de Grieks-Romeinse beschaving, het christelijk geloof – die beide op het grondgebied van het Romeinse Rijk ontstonden of zich daar verder ontwikkelden – en Germaanse tradities, die binnenvallende volkeren later meebrachten.

Kenmerkend voor deze lange periode in de westerse geschiedenis zijn vooral de fragmentatie van het politieke gezag, een overwegend agrarische economie, een samenleving die was verdeeld tussen een militaire adel en een horig gemaakte boerenklasse, en ten slotte een op religie gebaseerde denkwijze, bepaald door de christelijke kerk.

Als wij het hebben over de Middeleeuwen, zal iedereen dadelijk in gedachten terugkeren naar de hoge of volle middeleeuwen, tussen de tiende tot dertiende eeuw, die worden gekenmerkt door het belang van de feodale structuren. Gaandeweg herstelt het centraal gezag zich. De paus en de Duitse keizer zijn de belangrijkste machten. De Europese staten richten zich buiten Europa voornamelijk op het Midden-Oosten. Dit is de tijd van de Kruistochten. In economisch en cultureel opzicht is dit een bloeiperiode.

In deze periode bereikten de macht van de Rooms-Katholieke Kerk en de paus een hoogtepunt. Paus en keizer streden lang over de vraag wie de jurisdictie over het westerse christendom had. Belangrijk daarbij was de investituur, de bevoegdheid tot het benoemen van bisschoppen. Dit was vooral van belang omdat dezen, evenals de paus, naast kerkelijke ook wereldlijke macht uitoefenden. De Duitse keizer moest deze investituurstrijd opgeven in 1250, maar ook de paus kon dit na 1303 niet volhouden.

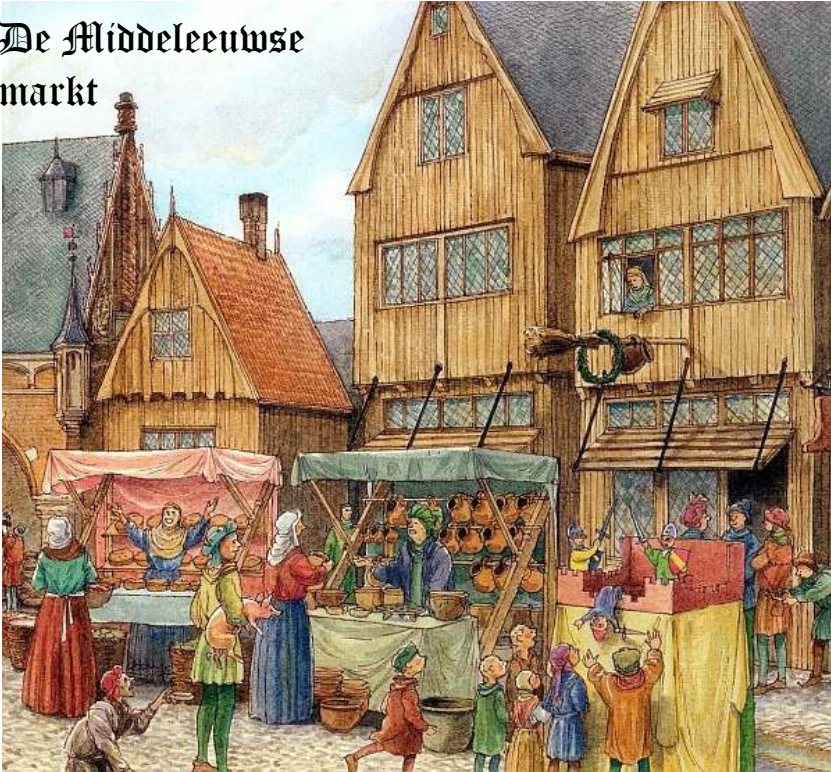
In Spanje is deze periode vooral besteed aan de Reconquista, de herovering van de grondgebieden die door de islamieten waren veroverd nadat die in 711 via de Straat van Gibraltar naar Spanje waren overgestoken en in korte tijd bijna het hele Iberische Schiereiland hadden veroverd. Het laatste moorse koninkrijk Granada viel pas in christelijke handen in 1492, zodat die strijd bijna 800 jaar heeft geduurd.

Vraag aan iedereen wat de Middeleeuwen betekent, dan denkt de grote meerderheid niet zozeer aan oorlog, maar aan de meer verheven activiteiten. Aan de oorsprong daarvan liggen waarschijnlijk de middeleeuwse verhalen, die vooral de nadruk legden op het heldendom, de toernooien, de fiere ridders, de trotse edelvrouwen, de feesten aan het hof, de troubadours, de volksfeesten, de hofnarren... maar die het zelden hadden over de negatieve kanten van die periode, zoals de folterkamers, de pest en andere ziekten, de grote benden struikrovers, de plunderingen van steden en dorpen, de terechtstellingen...

Wij stellen ons die Middeleeuwen graag voor als een romantische periode, een kleurrijke periode, met prachtige kastelen, waarin weelderig uitgedoste heren en dames woonden. In werkelijkheid was het een periode waarin alleen maar een klein gedeelte van de mensheid in weelde leefde. Bijna 90% leefde in armoede en diende hard te zwoegen om de familie van eten te kunnen voorzien. Er waren trotse kastelen, maar er waren duizend keer meer armzalige hutten. Er waren schitterende gewaden, maar duizend keer meer lompen om het lijf. Als ik met mij vrouw Greet figuren neerzette uit die tijd, kozen we ook voor wat de mensen nu karakteristiek vonden aan de Middeleeuwen.

We zagen een keer op een middeleeuwse markt een groep animatoren die het klaar speelde om enkele aan lepra lijdende figuren voor te schotelen en een andere keer werd zelfs een folterkamer nagebootst. Al weten we dat het de realiteit benadert, ik vind het een gebrek aan tact en smaak. Op een middeleeuwse markt komen de mensen om zich te vermaken, om plezier te maken, om de zorgen te vergeten en dan is het stijlloos om die zorgen een keer te gaan benadrukken. Laat ons het houden bij die positieve Middeleeuwen.

De Middeleeuwse markt

In een Middeleeuwse stad werd per week zo ongeveer 2 á 3 keer een markt gehouden. De ambachtslieden in de stad regelden alles voor die markt, de plaats, de tijd, en wie er hun goederen mochten verkopen. Op de markt konden ambachtslieden spullen ruilen en verkopen.

De dorpelingen konden er ook hun inkopen doen. Die kochten meestal graan, vee, brandhout, eieren, linnen, wijn en melk van de boeren buiten de stad. De boeren kochten ook spullen op de markt die zij op het platteland niet konden kopen, goederen zoals bier, brood, kaarsen en wapens. De meeste spullen die je in de Middeleeuwen op de markt kocht werden in grote aantallen verkocht. Graan werd bijvoorbeeld verkocht per schepel, dat staat voor 28 liter. Wijn kon je slechts enkel per anker kopen wat maar liefst 40 liter betekende. Gelukkig was er meestal ook de mogelijkheid om slechts één liter wijn te kopen, dat heette dan een mengel. Brandhout werd meestal per centenaar verkocht, dit staat gelijk aan 50 kilo.

Kaas werd ook op de markt verkocht, maar hoe groot de kazen ook waren, ze werden altijd gesneden verkocht.

Als iemand in de Middeleeuwen een misdaad had begaan werd de straf meestal vergeleken met de overtreding of de misdaad zelf. Wanneer bijvoorbeeld een koopman oude wijn verkocht, moest hij de resterende wijn zelf opdrinken. Wat hij niet kon opdrinken werd over hem leeggegoten zodat hij nieuwe kleren moest gaan kopen. Het was niet toegestaan te handelen op de markt in de Middeleeuwen voordat de marktbel was gegaan. Deze bel stond meestal op het marktplein en gaf het signaal voor de start van de markt.

U zult begrijpen dat de producten die nu op de middeleeuwse markten verkocht worden er heel anders uitzien en dat de hoeveelheden ook helemaal anders worden berekend.

Zelfs het geld is anders. In euro en niet meer in dukaten, stuivers, florijnen, marken, daalders of wat dan ook.. Heel normaal was een ruilhandel, waarbij natuurlijk eerst veel gediscussieerd werd over de waarde van de goederen.

Hoe het allemaal begon

Alles begint heel klein. Ook die middeleeuwse markten. De organisatoren, Jan en Elvira, woonden in het dorp Lliber en daar organiseerden ze op een keer in 1992 drie kunstmarktjes. Dat was in die tijd iets speciaals en het had succes.

Een arts vroeg hen toen om in Benissa een benefietmarkt te organiseren om geld in te zamelen voor een laparoscopie voor een vriend die gynaecoloog was in Namibia. Daar zagen mensen van Pedreguer het en...t ja, de wagen ging aan het rollen.

Jan en Elvira waren echter heel reislustig en op een van hun reizen door Tsjechië leerden ze de groep Václav kennen, mannen die optraden op middeleeuwse markten, in Tsjechië toen al heel populair. Die wilden wel eens naar Spanje komen. Jan en Elvira gingen praten met het gemeentebestuur van Pedreguer, waar ze met z'n vier mochten optreden en ze konden ook meelopen in de optocht van Moros y Cristianos in Bocairent. Voldoende om de reis naar Spanje te betalen. Maar nu kwam het idee om hier ook middeleeuwse markten te gaan organiseren. Dat was wel een hele aanpak, maar niet voor dit stel. Jan was enorm handig in alles en Elvira wist van aanpakken op organisatorisch gebied.

In 1995 kwam de eerste middeleeuwse markt in Benissa. Daar kwamen twaalf Tsjechen optreden en wij stonden en zaten er ook, maar we hadden toen nog geen idee dat het 'een eerste' was.

Het was nieuw in de streek en het jaar daarop werden middeleeuwse markten georganiseerd in Denia en San Vicente del Raspeig en daar kwamen 24 Tsjechen voor over om voor de animatie te zorgen.

Het hek was van de dam, want andere gemeentebesturen kwamen kijken, de pers stortte zich er op en de nieuwsgierigheid was gewekt.

In 1998 besloten ze om een vereniging van ambachtslieden op te richten en dat werd Amata, een naam die snel bekendheid zou hebben op het gebied van organisatie van middeleeuwse en andere markten.

Maar het was natuurlijk niet mogelijk om twintig keer per jaar die Tsjechen te laten komen om riddergevechten en hofdanses te demonstreren. Ze zochten en vonden een aantal acteurs, jongleurs, steltlopers en allerlei gespuis dat op zo'n markt uit die tijd voor verstrooiing kon zorgen en daar waren wij bij. Van 'doe eens een keertje mee' werden we een vast onderdeel van die markten en omdat die op allerlei plaatsen werden gehouden leerden we het middeleeuwse Spanje kennen en leerde het middeleeuwse Spanje ons kennen.

Inhoud

De eerste personages in Benissa	15
Bedelaars in Madrid	17
Soldeniers in Lorca	23
Vlaamse graven in Elda	28
De kasteelheer van Banyeres	35
De middeleeuwse wasserij in Almansa	40
De fee van Requena	45
Het gekke koningspaar van Alzalá del Júcar	50
De vrone paters van Gandía	55
De heksen van Molino de Aragón	60
Het 'gewone volk' van Jérica	65
De gauwdief van Segovia	68
De minstreel van Denia	74
De schutters van Almansa	79
De huurling van Torrevieja	85
De straatzangers van Siles	88
De beul van Alcantarilla	92
De waarzegger van Monreal del Campo	99
De lijfeigene van Vall d'Uixó	103
De tovenaar van Chincilla de Montearagón	107
De marktkramer van Morella	112
De gelukzoekster van Rivas Vaciamadrid	115
Middeleeuwse personages die we niet hebben uitgebeeld ..	119
Slotwoord	130

y mantiene a José Barrionuevo

El comité federal del PSOE decidió ayer incluir en el número cinco de la candidatura por Madrid al ex ministro José Barrionuevo, desoyendo así todas

las críticas surgidas durante la semana tras el auto del juez Mórner en el que le procesa bajo la acusación de dirigir el GAL, entre otros delitos. El programa

aprobado por los socialistas de cara a las elecciones incluye la interconexión de cuencas hidrográficas y la jubilación real a los 65 años. ■■ Páginas 33, 34 y 72

■ González critica la injerencia de Mórner en la vida política por el procesamiento del ex responsable de Interior

■ El programa para las elecciones incluye conectar las cuencas, jubilación real a los 65 años y listas desbloqueadas

La integración de Benidorm refuerza la imagen de la Costa Blanca en FITUR

La integración del stand de Benidorm en el espacio destinado a la Comunidad Valenciana ha servido para reforzar la imagen de la Costa Blanca en la feria turística FITUR que hoy se clausura en Madrid. Las quejas de algunos municipios por falta de espacio no han empañado el éxito logrado en el certamen. ■■ Páginas 10 y 11

EL DOMINICAL

Chequeo a los teatros de la provincia

Cinco de los diez teatros con los que cuenta la provincia han sido restaurados y los otros cinco están cerrados.

■■ Cuadernillo central

MaxMara
MARNARNALE

Rebaja las Rebajas hasta el 40%

AVDA. OSCAR ESPILA, 32 #AVO COMERCIAL
TEL. 592.55.35 • FAX 592.28.59
03003 ALICANTE

■ **CON SABOR MEDIEVAL.** El casco antiguo de Benissa es escenario este fin de semana de una feria medieval que recrea el ambiente típico de los mercados celebrados en distintas ciudades europeas en la Edad Media. El zoco ha sido instalado en la calle Purísima, un largo y estrecho vial que atraviesa el casco histórico del municipio, desde el antiguo hospital que en la actualidad alberga la Casa Consistorial, hasta la plaza de Jaume I. La feria, la primera de su tipo celebrada en Benissa, pone el broche de oro a la Fira i Porrat de Sant Antoni. ■■ Página 6

En zo begon het

Met onze eerste personages, een bedelaar en een pater die iconen schilderde, haalden we meteen de voorpagina van een provinciale krant. We hadden maar één kledij voor die twee dagen en we liepen nog niet rond, maar hadden een vaste stek en in ieder geval veel bekijks. De middeleeuwse markten waren toen nog nieuw. Wij ook.